

浅析蒙古语中的关联动词“гэх”——以《小王子》蒙汉译本为例

贺小雨 汤钰田*

吉林外国语大学东方语学院蒙古语教研室, 吉林 长春 130000

[摘要] 《小王子》是一部家喻户晓的儿童文学小说, 生动形象地展现出儿童的天真无邪, 以孩子式的眼光认识世界, 了解人间真谛。文中在英语原文的基础上, 选取以策·苏赫巴托先生翻译的《小王子》蒙译本, 浅析蒙古语中关联动词“гэх”在作品中部分句段的运用特点, 并在林秀清教授翻译的《小王子》汉译本中找出与“гэх”意思相似的汉语词语。希望可以为了学习和了解蒙古文学作品用词方式带来裨益与便利。

[关键词] 《小王子》蒙汉译本; 关联动词“гэх”; 分析

DOI: 10.33142/fme.v3i5.7102

中图分类号: H212

文献标识码: A

Brief Analysis of the Related Verbs in Mongolian“гэх”—— Take the Mongolian Chinese Translation of *Little Prince* as an Example

HE Xiaoyu, TANG Yutian*

Mongolian Teaching and Research Office, School of Oriental Studies, Jilin International Studies University, Changchun, Jilin, 130000, China

Abstract: The *Little Prince* is a well-known children's literature novel, which vividly and vividly shows children's innocence, understands the world from a child's perspective and understands the essence of the world. On the basis of the original English text, this paper selects the Mongolian version of the little prince translated by Mr. Eze Sukhbaatar to analyze the related verbs in Mongolian“гэх” characteristics of the use of some sentences in the work are also found in the Chinese version of the little prince translated by Professor Lin Xiuqing“гэх” Chinese words with similar meanings, which is hoped that it can bring benefits and convenience to understand and learn the way of Mongolian literary works.

Keywords: Mongolian Chinese translation of *Little Prince*; correlative verb“гэх”; analysis

引言

关联动词“гэх”是蒙古语中的一个特殊动词, 其主要作用是把一句话或一个思想活动引出来, 与主句相连, 因而叫关联动词。它有时候具有实际意义, 有时候不具有实际意义, 只在语法中发挥重要作用。它的意义和用法丰富, 在实际语言中很活跃。它不是句子中的独立成分, 可以将它视为抽象动词。本文在英语原文的基础上, 主要通过策·苏赫巴托先生翻译的《小王子》的蒙译本中的部分句段来分析“гэх”的各种形态变化、“гэх”的实际意义和“гэх”在句子中的语法功能。但是汉语中并没有这个词, 所以可以通过与林秀清教授翻译的《小王子》的汉译本进行蒙汉译文对照的方式来找出蒙古语中的关联动词“гэх”在汉语中所对应的词义^[1]。

1 关联动词“гэх”的各种形态变化

关联动词“гэх”的形态变化十分丰富, 它可以附加动词的多种后缀, 可以变格, 也可以附加副动词的多种后缀用于句中。常见的形式有以下几种:

1.1 “гэх”的形动词形式

“гэх”几乎具有形动词的所有形式, 并且它在口语和书面语中广泛使用。例如: гэх, гэсэн,

гэдэг, гэгч, гэмээр (гэм), гэлтэй, гээ等。

1.2 “гэх”的副动词形式

“гэх”的副动词形式也有很多, 经常使用的形式有: гэж, гээд, гэсээр, гэвэл, гэтэл, гэвч, гэхлээр等。

1.3 “гэх”的祈使式

“гэх”的祈使式形式使用较少, 主要的使用的形式有: гэ, гээч, гээрэй, гээсэй等。

1.4 “гэх”的态

“гэх”除了有主动态以外, 主要还有被动态, 共动态和众动态。例如: гэгдэх, гэлцэх, гэгцгээх。

1.5 “гэх”的陈述式

“гэх”具有动词陈述式的所有简单形式, 并且如果它的副动词形式和形动词形式与助动词“байх”联合使用时可以表示出多种合成的陈述式形式。

(1) “гэх”陈述式的简单形式

гэв, гэжээ, гэлээ, гэсэн, гээ, гэдэг, гэнэ, гэх

(2) “гэх”陈述式的合成形式 + байна, байдаг, байв (байлаа, байжээ, байсан)

гэж + байна, байдаг, байв (байлаа, байжээ, байсан)

гээд + байна, байдаг, байв (байлаа, байжээ, байсан)

гэдэг + байна, байдаг, байв (байлаа, байжээ, байсан)

гэсэн + байна, байдаг, байв (байлаа, байжээ, байсан)

2 关联动词“гэх”的实际意义

“гэх”在句子中具有两种实际意义，一种是表示人们“有声的言语”，另一种是表示人们“无声的思想”。

2.1 表示人们“有声的言语”。

(1) 表示“说”，“告诉”，“喊叫”(“хэлэх”，“өгүүлэх”，“хашгарах”)。

例句 1:

I showed my masterpiece to the grown-ups, and asked them whether the drawing frightened them. But they answered: “Frighten? Why should any one be frightened by a hat?”

蒙古语: Би өөрийнхөө бүтээлийг том хүмүүст үзүүлэн, миний зураг танаарыг айлгаагүй биз гэж асуухад: “Малгайны юунаас нь айх юм бэ” гэлцэж билээ.

汉语: 我把自己的这幅杰作拿给大人们看, 还问他们: 我的画是不是叫他们害怕。他们回答说: “有什么可怕的, 谁会怕一顶帽子?”

分析: 蒙古语的“гэлцэж”是“гэх”的共动态形式, 由词根“гэ”加上共动态的后缀“-лц”构成, 表示两个或两个以上的主体共同完成该动作。“гэх”在这里对应汉语中的“说”, 所以它可以译为: “说”, “告诉”等意思。“том хүмүүст”是指“大人们”, 这里的主体是两个及两个以上的人, 所以使用“гэлцэж”表示“他们共同说”。

例句 2:

When at last I was able to speak, I said to him: “But...what are you doing here?”

And in answer he repeated, very slowly, as if he were speaking of a matter of great consequence: “If you please...draw me a sheep...”

蒙古语: Би ярих зүрх орон, түүнд:

— За... чи энд юу хийж байгаа юм бэ? гэв.

Тэр дахиад л, нэг их чухал зүйл шиг, намуухнаар:

— Хүн гуай... надад хонь зураад аль... гэлээ.

汉语: 当我终于能说出话来时, 我对他说: “你到底是在这儿干什么呢?” 他好像当作做一件大事似的, 慢慢地对我重复说: “请您……给我画一只羊……”

分析: 蒙古语“гэв”是“гэх”的过去时, 由词根“гэ”加上动词过去时后缀“-в”构成, 表示动作完全过去, 用来作句子的结尾谓语使用, 对应汉语中的“说”, 由于是过去时形态, 所以译为“说出”。“гэлээ”也是“гэх”的过去时, 由词根“гэ”按元音和谐律加上后缀“-лээ”构成, 表示刚发生, 或还未结束, 也表示即将发生的动作。根据上下文, 这里表示刚发生的动作还未结束, 是一种状态, 译为“说着”, 是人们“有声的言语”。

(2) 表示“问”(“асуух”)。

例句 3:

I did not understand why it was so important that sheep should eat little bushes. But the little prince added:

“Then it follows that they also eat baobabs?”

蒙古语: Хонь бут иддэг нь яагаад чухал болохыг биеер ойлгосонгүй. Бяцхан хунтайж дахиад л:

— Тэгвэл заан модыг бас иддэг байх даа? гэв.

汉语: 我不明白羊吃小灌木丛并不是什么了不得的事, 小王子接着又问道: “那么羊也吃猴面包树吗?”

分析: 蒙古语“Тэгвэл заан модыг бас иддэг байх даа? гэв.”, 根据语境这句话表示疑问, 所以“гэв”在这里不译为“说”, 而要对应汉语中的“问道”, 转变性地译为“问”, 在这里表示人们“有声的言语”。

(3) 表示“叫做”, “称为”, “所谓”(“...гэж”, “...гэдэг”)。

例句 4:

“What are the orders?”

蒙古语: — Тохиролцоно гэж юу вэ?

汉语: “什么叫做规定?”

分析: 蒙古语“юу”的意思是“什么”, “...гэж юу вэ?”, 表示“什么叫做……?”, 常用于疑问句。

所以“... гэж”出现在句子中的时候,对应的是汉语中的“叫做……”。

例句 5:

Once when I was six years old I saw a magnificent picture in a book, called True Stories from Nature, about the primeval forest.

蒙古语: Би зургаан настай байхдаа “Амьдарсан түүх” гэдэг аглаг ойн тухай номоос гайхамшигт сайхан зураг үзэж билээ.

汉语:我六岁时,在一本描写原始森林的名叫《亲身经历的故事》的书中,看到了一幅精彩的插图。

分析:蒙古语“гэдэг”是гэх的形动词形式,由词根“гэ”按元音和谐律加上形动词的后缀“-дэг”构成。它在这里具有实际意义,可以表示一种客观事实,对应汉语中的“名叫”,“гэдэг”很常用,与汉语中的“所谓”,“称为”等词意思同样相近,翻译时灵活运用即可^[2]。

2.2 表示人们“无声的思想”。

(1)表示“认为”,“看作”,“当作”(“... гэж үзэх”。

例句 6:

They would shrug their shoulders, and threat you like a child.

蒙古语: Тэд мөрөө хавчин, таныг “балчир байна аа!” гэнэ.

汉语:他们一定会耸耸肩膀,把你当作小孩子看待。

分析:蒙古语“гэнэ”是“гэх”的将来时,由词根“гэ”按元音和谐律加上动词将来时后缀“-нэ”构成,表示动作将要进行,或肯定会发生,用来作句子的结尾谓语使用。它具有实际意义,这里对应的汉语意思是“当作”,是一种看法或想法,所以“гэх”在此处表示的是人们“无声的思想”。

例句 7:

My friend never explained anything to me. He thought, perhaps, that I was like himself.

蒙古语: Миний найз надад огт тайлбарлаагүй. Тэр намайг өөртэйгөө адил гэж санаалдаа.

汉语:因为我的这位朋友,从来就没有向我解释清楚,可能他认为我同他一样。

分析:蒙古语“гэж”在此句中相当于“... гэж үзэх”。“үзэх”的汉语意思是“看”,“认为”。所以,“гэж”对应汉语中的“认为”,指对一件事情的看法,表示人们“无声的思想”。

(2)表示“想”,“觉得”,“感到”(“бодох”,“санах”,“санагдах”)。

例句 8:

He remembered the sunsets which he himself had gone to seek, in other days, merely by pulling up his chair; and he wanted to help his friend.

蒙古语: Бяцхан хунтайж, өөрийнхөө нар шингэхийг үзэх гээд сандлаа чирээд л дагаж байснаа саналаа. Нөхөртөө туслахыг эрмэлзэн.

汉语:他想起来,以前他只要移动一下椅子就可以看到日落。他很想帮助这位朋友。

分析:蒙古语“гээд”是“гэх”的先行副词形式,由词根“гэ”按元音和谐律加上后缀“ээд”构成,表示动作进行的一种状态。这里对应的汉语意思是“想起来”,是一种心理活动,表示人们“无声的思想”。

3 关联动词“гэх”在句中的语法功能。

3.1 “гэх”在句中作连接引用语。

在蒙古语中引用语的后面一定要有关联动词。“гэх”在句子中将引用语和全部动词连接起来,并且此时“гэх”不具有实际意义,只起连接作用。

例句 9:

But he went on, relentlessly:

“You mix everything up together... You confuse everything...”

蒙古语: Тэр цааш нь хайрнайргүй:

— Чи бүх юмыг хольж хутгаад... Чи бүр юу ч ойлгохоо болио шив гэж хэлэв.

汉语:接着,他毫不留情地说:“你什么都搞不清……你把事情都搅乱了!”

分析:这句话是直接引语,这里的引语是“Чи бүх юмыг хольж хутгаад... Чи бүр юу ч ойлгохоо болио шив”,用“гэж”作连接,将引语和动词“хэлэв”连接起来。此时“хэлэв”对应的汉语意思是“说”,而“гэж”无实际意义,在汉语中不用翻译,只在句中起连接作用。

例句 10:

“I have been silly,” she said to him, at last. “I ask your forgiveness. Try to be happy...”

蒙古语: Би тэнэг байжээ. Намайг өршөөгөөрэй. Үйл хэрэг

тань бүтэмжтэй байх болтугай гэж цэцэг нь хэлэв.

汉语：花儿说：“我真傻。我请求你的原谅。祝你幸福。”

分析：这句话也是直接引用语，是花儿直接对小王子说的话。这里的引语是“Битэнэг байжээ. Намайг өршөөгөөрэй. Үйл хэрэг тань бүтэмжтэй байх болтугай”，用“гэж”作连接，将引语和动词“хэлэв”连接起来。所以“гэж”不用翻译成汉语，无实际意义，只起连接作用。

3.2 表示意义重音。

如果“гэх”的副动词和形动词形式出现在句子中的引语、连接词和短语的后面，或者出现在句子后面，一方面表示突出强调前部分的思想，另一方面形成适当的语法关系，将它们与所有的句子连接起来^[3]。

例句 11:

If you were to say to the grow-ups: “I saw a beautiful house made of rosy brick, with geraniums in the windows and doves on the roof,” they would not be able to get any idea of that house at all.

蒙古语：Хэрэв та нар том хүмүүст：“Хөх оройтой, цэцэг ирмэглүүлэн тавьсан цонхтой, ягаан тоосгон их сайхан байшин би үзлээ” гэвэл тэд энэ тухай дүрсэлж бодох гэхгүй.

汉语：要是你对大人们说：“我看见一幢漂亮的房子，用玫瑰红砖头砌的，窗口种着天竺葵，屋顶还有鸽子……”这样说，他们怎么也想象不出着房子是怎样的。

分析：蒙古语“гэвэл”是“гэх”的假定副动词形式，由词根“гэ”按元音和谐律加上后缀“-вэл”构成。“гэвэл”出现在引语“Хөх оройтой, цэцэг ирмэглүүлэн тавьсан цонхтой, ягаан тоосгон их сайхан байшин би үзлээ”的后面，不仅起连接作用，还重点强调“гэвэл”前面的部分，体现出大人们在谈论问题时只在意数字，而不在意根本性的问题。

3.3 “гэх”与前面被其连接的部分一起，可以充当句子的任何成分。

例句 12:

But certainly, for us who understand life, figures are a matter of indifference.

蒙古语：Тэгэлгүй яах вэ дээ，

бид амьдрал гэдгийг чинь ойлгож байгаа болохоор бидэнд дугаар нь онц юм ер биш дээ!

汉语：的确，因为对于我们这些理解生活的人来说，我们才不在乎那些编号数字呢！

分析：蒙古语“гэдгийг”是由“гэх”的形动词形式“гэдэг”，再加上宾格后缀“-ийг”构成的。它与前面被连接的部分一起充当句子的宾语，即“бид амьдрал гэдгийг чинь”在句子中的成分是宾语。

例句 13:

To forget a friend is sad.

蒙古语：Нэгэн нөхрөө мартана гэдэг гунигтай хэрэг.

汉语：把一位朋友忘记掉，是可鄙的。

分析：蒙古语“гэдэг”把“Нэгэн нөхрөө мартана”和“гунигтай хэрэг”连接起来，谓语是“гунигтай хэрэг”，是一个主谓句，所以“Нэгэн нөхрөө мартана гэдэг”充当句子的主语。

4 “гэх”常见的用法在汉语中对应的词义。

在蒙古语中，“гэх”与其他词联合使用会组成很多习惯用法，并且代表不同的意思，同时它与汉语中的部分词义相对应。

4.1 гэж үү?

这种用法一般在句子的末尾出现，表示疑问语气，对应的汉语意思是“难道……”，“难道说……”，“莫非是……”，“竟然……”。

例句 14:

“Even flowers that have thorns?”

蒙古语：“Өргөстэй цэцгийг бас иддэг гэж үү?”

汉语：“难道连有刺的花也吃吗？”

4.2 гэсэн үг

这种用法的前面是词、连接词和句子，它出现在句子末尾使用。它对应的汉语意思是“就是说……”，“意味着……”，“等于说……”，“意思是……”

例句 15:

“What does that mean- ‘admire’?”

蒙古语：“Магтах гэж юу гэсэн үг вэ?”

汉语：“崇拜是什么意思？”

4.3 Гэхдээ (гэтэл, гэвч)

它们常位于句首，表示转折，对应的汉语意思是“但是……”，“可是……”。

例句 16:

But I am more powerful than the finger of a king," said the snake.

蒙古语: Гэхдээ хааны хуруунаас ч хүчтэй дээ гэж Могой хэлэв

汉语: “可是, 我比国王的手指还有力量呢!” 蛇说。

例句 24:

But he saw nothing, save peaks of rock that were sharpened like needles.

蒙古语: Гэтэл өндөр байц хаднуудын шовх орой юуч эс харагдуулах ажээ.

汉语: 可是, 他看见的, 只是一些峻峭的山峰

5 结语

《小王子》以儿童的视角出发, 多为对话形式, 内容丰富, 通俗易懂。本文在英语原文的基础上, 分别以其蒙汉译本为例, 通过列举书中的部分句段对“гэх”的各种形态变化、“гэх”的实际意义和“гэх”在句子中的语法功能进行了分析总结。由于汉语中并不存在此类词, 于是通过蒙汉译文对照的方式找到了与关联动词

“гэх”意思相似的汉语词义。所以在之后的学习中遇到此类词语时可以直接转化成与之对应的汉语意思, 有助于理解文本内容, 更好地还原本意。本文旨在通过分析关联动词“гэх”来对蒙汉翻译的学习作出贡献, 使我们在进行蒙汉翻译的时候可以最大程度上令译文更具准确性和流畅性, 也为学习蒙古语带来裨益, 为阅读和学习蒙古语文学作品带来便利。但是由于本文只选取了译本中的部分句段, 没有统计译本中的所有相关句段, 其次本文研究的是文学类作品, 文本类型单一, 存在着欠缺和不足之处, 希望未来可以有更多优秀的学者进行指正和补充。

[参考文献]

[1] 安东尼·圣埃克苏佩里, 林秀清(译). 小王子(中英双语)[M]. 湖南: 湖南文艺出版社, 2018.

[2] 侯万庄. 现代蒙古语教程[M]. 北京: 北京大学出版社, 2019.

[3] 吴再政. 现代蒙古语词法[M]. 乌兰巴托: 蒙古国索永布出版社, 2020.

作者简介: 贺小雨(2000-)女, 汉族, 内蒙古人, 本科在读, 吉林外国语大学东方语学院, 研究方向: 蒙古语。
导师简介: 汤钰田(1992-)女, 蒙古族, 江苏徐州人, 博士在读, 蒙古国立大学, 研究方向: 语言学。